

Slavoj Žižek: “Si els estats es limiten a aïllar-se, esclataran guerres”

El filòsof eslovè publica el llibre ‘Pandèmia’, un assaig sobre el coronavirus i les seves conseqüències

JORDI NOPCA

La crisi en què estem atrapats des de fa alguns mesos és triple, explica Slavoj Žižek al seu últim assaig, *Pandèmia*, publicat en català per Anagrama: “Mèdica (l’epidèmia en si), econòmica (perquè tindrà un gran impacte sigui quin sigui el desenllaç de l’epidèmia) i psicològica”. La combinació fa que la tempesta perfecta que viu el món sencer sigui un enorme problema de salut, de recursos –públics i privats– i també un cop anímic d’abast encara desconegut.

El text de Žižek, escrit a cop calent, com ha fet a Itàlia Paolo Giordano amb *En el contagi* (Edicions 62/Salamandra) i com està fent a Portugal Gonçalo M. Tavares a *Diari de la pesta*, observa la realitat canviant de les últimes setmanes amb el bagatge d’un filòsof. Per això la seva reflexió comença apel·lant a l’*Evangelí segons sant Joan* i a Hegel. Segons recorda sant Joan, Jesús diu a Maria Magdalena quan el reconeix després d’haver ressuscitat: “No em toquis” (*Noli me tangere*). Aquestes mateixes paraules són les que les autoritats repeteixen ara als ciutadans: “cal mantenir la distància adequada” per protegir-nos i, alhora, per protegir l’altre d’un possible contagi. “Hi ha l’esperança que el distanciament físic acabi fins i tot reforçant la intensitat del vincle que ens uneix als altres”, escriu Žižek després de recordar unes paraules de joventut de Hegel, en què afirmava: “L’èsser estimat no és oposat a nosaltres, és tot un amb el nostre ésser; només en ell ens veiem, i alhora ja no és un nosaltres: un enigma, un miracle, algú que no podem copsar”.

A diferència del que deia Michel Houellebecq en una carta que va llegir en nom seu una emissora de ràdio francesa, en què assegurava que el món després de la pandèmia serà “exactament igual”, Žižek considera que “no hi haurà cap retorn a la normalitat”. Després d’apel·lar una altra vegada a Hegel –“L’únic que podem aprendre de la història és que de la història no en podem aprendre res”–, el filòsof afirma que “la nova normalitat s’haurà de construir sobre les ruïnes de les nostres vides anteriors”. En cas contrari, “ens trobarem tots enmig d’una nova barbàrie, els primers símptomes de la qual són clarament perceptibles”.

Tornar a un “cert comunisme”

Quina és la recepta de l’autor de *Violència* (Empúries, 2007) i *Acontecimiento* (Sexto Piso, 2014)? El retorn “a una certa forma de comunisme”. És la proposta que formula al final d’un trajecte integrat per onze capítols breus, on repassa, entre altres qüestions, la noció de desert viral, les cinc fases de l’epidèmia i l’acceptació de la monitorització soci-

01. Un sanitari de l’Hospital de la Vall d’Hebron monitoritzant un malalt de covid-19. FRANCESC MELCION 02. Slavoj Žižek. WIKIPÈDIA

al i el càstig. La idea de comunisme de Žižek no és, en paraules seves, “un somni obscur”, sinó “un nom per referir-se al que està passant [...], a mesures que ja s’estan prenent en consideració i, fins i tot, parcialment, posant en pràctica”.

Els estats han d’assumir “un paper molt més actiu” en l’organització de “la producció de béns que es necessiten amb urgència, com ara mascarates, tests i respiradors, confiscant hotels i altres recursos” i “garantint una renda mínima de supervivència a tots els nous aturats”, exposa Žižek a *Pandèmia*.

La clau de volta és que les decisions les han de prendre “prescindint dels mecanismes de mercat”, com ja s’ha fet puntualment en alguns països. En aquest sentit, el filòsof recorda la decisió de Boris Johnson de nacionalitzar temporalment els ferrocarrils britànics i l’anunci de Donald Trump de col·lectivitzar una part de la producció in-

dustrial dels Estats Units per fabricar material mèdic d’emergència.

Žižek comparteix dues observacions més: d’una banda, “el sistema de salut institucional haurà de buscar l’ajuda de les comunitats de cada lloc per tenir cura dels febles i els vells”; i, de l’altra, “caldrà organitzar alguna mena de coordinació internacional efectiva per produir i compartir recursos”.

I llança una advertència: “Si els estats es limiten a aïllar-se, esclataran guerres”.

“Només per mitjà d’aquesta amenaça mortal” que representa el coronavirus es pot “concebre una humanitat unificada”. Aquest bri d’esperança queda esmicolat quan, poques pàgines després, Žižek cita unes paraules recents de Bruno Latour: segons el filòsof francès, la crisi del coronavirus és una mena d’assaig general de la crisi climàtica imminent, “la nova crisi, la que ens posarà a tots

davant del repte de reorientar les condicions de vida i també cada detall d’una existència diària que caldrà anar resolent amb molta cura”. Cal recordar que, a diferència de l’expansió del virus, que no té cap altra motivació que la reproducció en cèl·lules d’altres cossos, l’èsser humà ha alterat conscientment “les condicions de vida de tots els habitants del planeta” amb la seva “terrible virulència”.

“Un nou capitalisme bàrbar”

Per a Žižek, el desenllaç “més probable” de l’epidèmia de coronavirus és que “s’imposi un nou capitalisme bàrbar”. I això vol dir: “Bona part dels vells i els febles seran sacrificats, se’ls deixarà morir; els treballadors hauran d’acceptar un nou estàndard de vida molt inferior; el control digital de les nostres vides esdevindrà permanent; les distincions de classe es convertiran cada cop més en una qüestió de vida o mort”. Quin paper poden arribar a tenir els ciutadans en la reorientació política del món? De quin poder real disposen per aconseguir-ho? Són dues de les preguntes que el lector es fa al final de l’assaig i que el filòsof eslovè no respon. —